

□

□ بەشى سى يەم

□

□ ھەئسەنگاندن :-

ھەئسەنگاندن :- , مروف لەژيانى رۆژانەى دا ھەئسەنگاندن ياخود بلىين نرخ دانان يان برياردان بۆ زۆربەى شتانه دەكات كە لەدەوروبەرى دان, بەلام ئەم برياردان لەسەر بنەماى پيوهرىكى زانستى نيه بەلكو پيوهرى خودى ھەيه , لەوانە بەرژەوهندى كەسايەتى , شويىنىگەى كۆمەلايەتى , ھەئسەنگاندن مانايەكى فراوانترى لە پيوان و تاقى كردنەو ھەيه

ھەئسەنگاندنى پەروەردەيى:- پروسەيەكى ريك وپيكە بۆ كوكردنەو ھو شىكردنەو ھو زانىارى بەمەبەستى ديارىكردنى پلەو ئاستى بەدھيئەنى ئامانجە پەروەردەيى يەكان و برياردان دەربارەيان سەبارەت بەچارەسەركردنى لايەنە لاوازەكان و پتەوكردنى لايەنە بەھيژەكان.

لەمەو ھەو ھەو بۆمان دەردەكەويت كە ئەو ئەنجامەى دەستمان دەكەويت لە پروسەى پيوان و تاقى كردنەو ھەو ھەو مانايەكى نابيت , چونكە ئيمە پيوان و تاقىكردنەو دەكەين لەپيناو پروسەيەكى زۆر گەورەتر كە ئەوئيش برياردانە , سەبارەت بەوانەى تاقى كردنەو ھەو ھەو , ئەوانەى پيوانىان بۆگراو ھەو پيناو برياردانە , ئەو برياردانە تەنھا لەريگەى پروسەيەك دەبیت ئەوئيش (ھەئسەنگاندن) ھەو ووردى و سەلامەتى بريار دەكەويتە سەر سەلامەتى و ووردى تاقى كردنەو ھەو پيوانەكە كە بەكارمان ھيئاو ھەو ئەو داتايەى كە بە دەستمان گەشتوو ھەو پروسانە .

□ ھەئسەنگاندن و جۆرەكانى :-

ھەئسەنگاندن واتە پيدانى بەھى شتيك و برياردان لەسەرى . بۆنموونە ھەئسەنگاندنى مامۇستا بۆ قوتابى يەكان بەمەبەستى زانىنى ئەو ئاستەى كە قوتابى يەكە بەدەستى ھيئاو ھەو تىگەيشتن لەوانەكانى كەئەوش بەتاقىكردنەو دەكریت .

بۆنموونە : زانىارى لەسەر دريژى بالاي قوتابيان كۆبەينەو ھەو ئەبى پيوهرى (م) مەتر بەكاربھيئەن دواى بريار لەسەر قوتابى يەكە دەدەين كە (فلان) بالاي كورتە يان ناوئەندە .

□ ھەئسەنگاندن يكى پووخت دەووستيئە سەر پووختى پيوهرى پووختى تاقىكردنەو ھەو ووردى بريار دان.

جۆرهكانى ھەئسەنگاندن:

۱. ھەئسەنگاندنى بەرايى (سەرەتايى)

۲. ھەئسەنگاندنى بنىاتنان

۳. ھەئسەنگاندنى كۆتايى

۴. ھەئسەنگاندنى دوابەدوايى

يەكەم / ھەئسەنگاندنى سەرەتايى:- برىتى يە لەو ھەئسەنگاندنەى بەكارديت پيش دەست پيكردىنى فيركردن يان بەرنامەيەكى پەرودەيى بۇ دەست كەوتنى زانيارى دەربارەى قوتابى لەرووى تواناكاني و ئارەزوو و ئاراستە و پيويستىيەكاني بەمەبەستى دارشتنى بەرنامەى گونجاو بۇى....

سوودەكاني

۱- پۆلين كردنى قوتابيان بۇ گروپ (كۆمەلە) بەپيى ي ئەو ئاستەى تيدان.

۲- بە خالى سەرەتا دادەنرپت لە ستراتيجى فيركردن .

۳- بەسوودە بۇ پيوانى ئاستى پيشكەوتنى قوتابى وە پيشيني كردنى سەرکەوتنى لەداهاتوو.

۴- دانانى پرۆگرامى پيويست و گونجاو بۇ قوتابيان.

دووم – ھەئسەنگاندنى بنىات نان / يەكەم كەس ئەم ناوہى بەكارھينا زانا (سكرفن) بوو لە سالى ۱۹۶۷. ئەم جۆره ھەئسەنگاندنە چەند جارپك دەكرپت لە ماوہى راھينان لەسەر بەرنامەيەك يان لە سەرەتايى سالى خويندن يان سەرەتايى كۆرس و ھەنگاوەكاني بەردەوام دەبيت تاوہكو كۆتايى. و برپارە لەسەر ھەر ھەنگاويك دەدرپت لە ماوہيەك بۇھى تر تاوہكو سوود وەرگرين بۇ پەرەپيدانى بەرنامەكە و بەرەوپيش چوونى. و ھەر وھا تاقى كردنەوہيەك بەكاردينى بەناوى (مەحەكى سەرچاوە) كە كاروئەنجامى قوتابى بەراوورد بە ئاستيكي دەست نيشان كراو دەكات.

□

□

سوودەكانى

۱- زانىنى رادەى توانايى كارى فيركردن بە ديارىكردى لايەنى باش و خراب.

۲- سوودبەخشە بۇ مامۇستا بەچاوپى خشاننەوہى بە ريگاكانى وانە ووتنەوہ.

۳- بەسوودە بۇ قوتابى بەچاوپى خشاننەوہى بە پلانى فيربوون و ريگاي خويندن.

سى يەم – ھەئسەنگاندى كۆتايى

ئەم جۆرە ھەئسەنگاندىن بەكارديت لە كۆتايى بەرنامەيەك يان سالى خويندن يان كۆرسىك و يەك جار يان دووجار جى بەجى دەكرىت و ئەم جۆرە پشت بە تافى كردنەوہيەك دەبەستىت بەناوى (معيارى سەرچاوە) كە تىدا ئەنجامى قوتابيان بەراوورد دەكرىت بەھەمان كۆمەئەى خۇيان. سوودەكانى:-

۱. يارمەتى قوتابى دەدات بۇ وەرگرتنى پروانامەى دىراسەت يان خوليك.

۲. يارمەتى قوتابى دەدات بۇ گواستەنەوہى لە پۇلك بۇ پۇلكى تر.

۳. يارمەتى كارمەند دەدات بۇ بەرزيوونەوہى لە وەزىفەدا.

چوارەم – ھەئسەنگاندى دوا بە دوايى

ئەم جۆرە بەكارديت باش كۆتايى قۇناغەكانى ھەئسەنگاندىنەكانى پيشوو و بەتايبەتى لەگەل دەرچووانى پەيمانگاكان و كۆليزەكان بەمەبەستى زانىنى ئاستيان و بەدواداچوونى لايەنى زانستى يان چونكە ئەوان پيوستيان بەجورىكى ترى ھەئسەنگاندىن ھەيە لەبەرئەوہى تووشى لەبىرچوونى زانيارىيەكان دىن پاش ماوہيەك و ھەرودھا پيشكەوتنى زانست و تەكنەلۇژيا لە جيھان و نەزانىنى ئەم دەرچووانە بۇ ئەم زانيارىيانە و تيۆرە نوئ يانە لە بوارى پسپورىان واين لى دەكات پيوستيان زيادبىت بۇ ئەم ھەئسەنگاندىنە كەواتە وەكو خزمەتتىكى چاكسازى بەكارديت.

لە سوودەكانى :

۱. بەدواداچوونى ئاستى مامۇستايان و كارمەندان .

۲. تازەكردنەوہى زانيارىيەكانى ئەوانەى ئەم ھەئسەنگاندىنەكانى لەگەل بەكارديت لەريگاي كردنەوہى خولى مەشق كردن بۇيان.

ئامانجى پەرۋەردىيىسى:-

بريتى يە لەو مەبەستەى كە كە دەۋلەت ھەۋلى جى بەجى كىردى دەدات لەنيو دام و دەزگا فەرمى يەكان دا بۇ گۇرئىكارى تاكە كەسەكان (فيربووان) لە لايەنى عقلى دەروونى و جوولەيى

□

بىۋارەكانى ئامانجى پەرۋەردىيىسى:-

□ ۱. لايەنى عقلى

□ ۲. لايەنى دەروونى

□ ۳. لايەنى جوولەيى

□ ۱. لايەنى عقلى

□ زاناي بەناۋبانگ (بلوم) ئەم لايەنەى دابەش كىردوۋە بەشەش ئاستەۋە:

۱. ئاستى بىرھاتنەۋە / ۋە رووبەرىكى گەۋرەى ھەيە لە نەخشەى (بلوم) . بۇ پىۋانى ئەم ئاستە دەلئىن :- نىشان بىكە، ۋەسەف بىكە، بىزمىرە، باس بىكە، پىناسە بىكە.

۲. ئاستى تى گەپشەن / ئەم ئاستە سەرنج دەدرىت لە رىگاي ۋەرگىپرانى بابەتتىك لە شىۋەيەك بۇ شىۋەيەكى تر. يان رافەكىردى شىتىك بە زمانى تايبەت. ۋ پىۋانى ئەم ئاستە لە رىگاي ئامانجى ۋەكو :- كورتەيەك بنووسە، روون بىكەۋە، نەمۇنەيەك بەيئە، ۋەسەف (بەزمانى خۆت)بىكە، باسى بىكە، بەكاردىت.

۳. ئاستى جى بەجى كىردن / تواناي فيربوون لەسەر بەكارھىنەنى ئەۋەى فيربوون دەردەخات لە ھەئويستى تازەدا. بۇ پىۋانى ئەم ئاستە دەتوانىن ئامانجى ۋەكو : بەكارھىنەن، جى بەجى كىردن، ھەل كىردن، ھىساب كىردن، بەكاردىت.

۴. ئاستى شى كىردنەۋە / ماناي شى كىردنەۋەى بابەتتىك بۇ بەشەكانى ۋ دەرخستى پەيۋەندىيەكانى نىۋان بەشەكان، بۇ پىۋانى ئەم ئاستە ئامانجى ۋەكو: ھۇكار دەرىخە، پۇلئىن كىردن، دەرنەنجام دەرىكە.

۵. ئاستى تېك ھەلگىشان/ بەماناى تواناى تاكىك بۇ كۆكردنەۋەدى بەشەكان بەكارديت ۋەكو ئامادەكردنى پىرۇژەيەك يان توپۇزىنەۋەيەك يان نووسىنى چىرۆكىك. بۇ پىۋانى ئەم ئاستە ئامانجى بەكارديت:- كۆكەرەۋە، دانانى، دووشت بەيەكەۋە بەستەۋە، نامەيەك بنووسە، پلانېك دابنى ، پىشنىيازى بىكە.

۶. ئاستى ھەلگەنگاندىن/ بە ماناى تواناى فىرېۋون لەسەر دەرکردنى بىرپار و نىرخاندىن بابەتتىكى خويىندىن يان كارىك يان شىعيرىك يان دەستەۋازەيەك بەكارديت. بۇ پىۋانى ئەم ئاستە ئامانجى ۋەكو :- ھەلى بسەنگىنە، بىنرخىنە، بىرپاربدە، رەخنەبىگرە، بەرواردىكە، جىاۋازى دەرېخە ، راي خۇت دەرېپەرە.

□ ھەلگەنگاندىن فىرېخۋاز:

ھەلسەنگاندىن فىرېخۋازگرىكى و تايبەتمەندى خۇى ھەيە لەنىۋ بابەت و كايەكانى دىكەى پىرۇسەى پەرۋەردەۋ فىرېكردن , وا باشترە كە تەنھا لە پىرۇسەيە جەخت لەسەر لايەنى مەعريفى فىرېخۋاز نەكرىتەۋە , بەلكو لايەنەكانى تىرى ۋەكو رەفتارى و سۆزدارى گرنگى پى بدىت ., ئەۋىش بەكۆنترۇلكردنى ھەندى گۇراۋ ۋە ھەندى بارودۇخ.... ۋەكو....

ئەگەر بمانەۋىت بە فۇرمىكى زانستى و تەندىروست ھەلگەنگاندىن بۇ ھەموو لايەنەكانى فىرېخۋاز بىكەين , ئەۋا پىۋىستە ھەلگەنگاندىن بۇ ئەۋ لايەنە سەرەكى يانەى فىرېخۋاز بىكەين كە راستەخۇ پەيۋەندىان بە بە رەفتارو كارامەيى يەكانى فىرېخۋاز ھەيە لەۋانە:-

□ ۱-ھەلگەنگاندىن ئامادەيى :-

بىرىتى يە لە تواناى فىرېخۋاز لە فىرېۋون و راھىنان و دەستخستنى كارامەيى , تاكو بتوانىت كارامەيى جۇراۋ جۇر لە پىرۇسەى پەرۋەردە بەدەست بەھىنىت , ئامادەيى فىرېخۋاز بۇ فىرېۋون يان بەدەست خستنى كارامەيى دەكەۋىتە ژىركارىگەرى (پىگەيشتن و كارامەيى پىشوى) واتە ئاستى پىكەيشتنى فىرېخۋاز لەروۋى ئەقلى و جەستەيى , ئەۋ كارامەيى فىرېخۋاز لە پىشۋوتىر فىرى بوۋە راستەۋخۇ كارىگەريان لەسەر ئاستى ئامادەيى فىرېخۋاز بۇ فىرېۋون و راھاتن ۋ دەست خستنى كارامەى دىكە ھەيە .

ئاستى مەعريفى رۇلىكى گرنگى ھەيە لە ئامادەيى فىرېخۋاز بۇ فىرېۋون بۇ ئەنجامدانى چالاكى , لەبەرئەۋەدى مەعريفى نۇى لەسەر مەعريفى پىشۋو بونىاد دەنرىت , بۇ نەۋونە تىگەيشتن لە چەمك و بىرۆكە و كارامەيى سادە يارمەتيدەرە بۇ تىگەيشتن لە چەمك و بىرۆكەۋ كارامەيى ئاۋىتەۋ ئالۇز.

۲- ھەئسەنگاندىنى ئاستى زىرەكى :-

زىرەكى بىرىتى يەلە ئاستى تواناي ھزر و خۇگونجاندىنى تاك لە ھەئوئىستە نوئ يەكان دا وە پرۇسەى ھەئسەنگاندىنى زىرەكى فېرخواز گرنگى بە پېوانە و ھەئسەنگاندىنى توانايى ئەقلى گشتى فېرخواز دەدات .

۳- ھەئسەنگاندىنى كەسايەتى :

كەسايەتى مرۇف بەگشتى بىرىتى يە لە (مەعرىفە - رەفتار - سۆز - جەستە) .

۴- ھەئسەنگاندىنى دەست كەوتى خويۇندى :-

فېرخواز لەرىگەى تاقىكردەنەوى رۇزانە وە ھەفتانە مانگانەوہ نيوەى سال و كۇتاي سال پېوانە دەكرىت , مامۇستايان بەردەوام فېرخوازن تاقى دەكەنەوہ بۇ ئەوہى پېوانەى ئەنجامى پرۇسەى فېركردنيان دەست بكەوئت . , كەواتە مامۇستايان لە رىگەى تاقىكردەنەوہ دا ھەئسەنگاندىنى بۇ ئاستى زانىارى فېرخوازن دەكەن واتە ئاستى تيگەيشتنى فېرخواز لەو زانىارىانەى كە پېشكەشيان كراوہ , وەگەيشتن بە چارەسەرىك بۇ گرفت و

ئاستەنگەكانى فېرخوازن بكرىت .

۵- ھەئسەنگاندىنى ئارەزوو :-

ئارەزوو ئاراستەى گشتى رەفتارى فېرخوازە بۇ جۇرىكى ديارىكراو لە چالاكى , ئەگەر بەگشتى لە فېرخوازن بروانىين دەبىنين ھەموو فېرخوازىك ئارەزووىكى تايبەت بەخۇى ھەيە بەردەوام ھەول دەدات بگات بەو ئارەزووہى خۇى.

تايبەتمەندىپەكانى ئارەزووى فېرخواز :-

۱- لەرىگەى پرۇسەى پەروەردەو فېركردن بەدەست دەھېنرىت .

۲- تەمەن كاريگەرى لەسەر ئاراستەى ئارەزووى فېرخواز ھەيە .

۳- ئارەزووى فېرخواز بەردەوام گۇرانكارى بەسەر دادىت , واتە چەسپاو نەگۇر نى يە .

۴- رەگەز كاريگەرى لەسەر ئارەزووى فېرخوازن ھەيە واتە (كور - كچ) ئەگەر ھاوتەمەن بن ھاو قۇناغ بن ئارەزوويان لەيەكدى جيااوازە .

ئاراستە جياوازەكانى ئارەزوى فېرخواز :-

۱-فېرخواز بە روون و ئاشكرا ئارەزوى خۇى دەردەبەرپت لەبەرئەوہى ئارەزووہكانى فېرخواز – ئارەزووى خودين لە ناخى فېرخوازەوہ سەرچاوەيان گرتوہ .

۲- ئارەزوى فېرخواز رەنگدانەوہى لەسەر رەفتارەكانى فېرخواز ھەيە , واتە

۳- ئارەزوو رەنگدانەوہى لەسەر وەلامەكانى فېرخواز لەتاقىكردنەوہ ھەيە , واتە.....

رېڭاكانى دۆزىنەوہى ئارەزوى فېرخواز :-

۱-ئاستى مەعريفى :-لەرېڭاى زانىنى ئاستى مەعريفى فېرخواز دەتوانىين ئارەزوى فېرخواز بدۆزىنەوہ .لەبەرئەوہى

۲-گرنگيدان:- فېرخواز ئەو باباتانەى ئارەزووى لەسەرە گرنگى زۆرى پى دەدات . وەكو

۳- كفتوگۆكردن :- فېرخواز زياتر كفتوگۆ دەكات لەسەر ئەو بابەتەى كە ئارەزووى لى يەتى ...

سوودەكانى ھەئسەنگاندى ئارەزوى فېرخواز:-

۱-يارمەتيمان دەدات لە زانىنى ھۆكارەكانى گرنگى نەدانى فېرخواز بەپرۆسەى پەرودە بەروونى بزانىن , لەبەر ئەوہى گرنگى نەدانى فېرخواز بە پرۆسەى پەرودە راستەوخۆ كاريگەرى لەسەر لاوازى دەستكەوتى خویندن يان دووبارەبوونەوہى دەرەچوونى لەقۇناغىك يان بابەتەى ھەيە

۲- يارمەتيمان دەدات بە زانىنى ئاستى پائەنەرى قوتابى , بۇ خویندنز

۳-يارمەتيمان دەدات بۇ چالاكى يەكانى قوتابى , بۇ ئەو چالاكى يانە بدرپت بەو قوتابيانە كە ئارەزوويان لىيەتى .. وكو

۴- يارمەتيمان دەدات لە ديارىكردنى ئارەزوى پۆزەتيف و نەگەتيف وە ھەولدان بۇ نەھىشتن و كەم كردنەوہى

ئارەزوى نەگيتيف بەروونكردنەوہى زياترى لايەنەكانى خراپى يەكانى

ھەئسەنگاندى مامۇستا :-

پرۆسەى ھەئسەنگاندىن جەخت لەسەر خودى مامۇستا دەكات , لەبەر ئەوہى مامۇستا يەكپكە لە تەوہەرەگرنەكانى پرۆسەى پەرودە برپاردان لەسەر لىھاتويى و كارامەيى مامۇستا لەوانە وتنەوہ و بەرجەستەكردنى ئامانجى پرۆسەى پەرودە دا لەوانە :-

1- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى ئەكادىمى :-

لە پرۆسەى ھەئسەنگاندىنى مامۇستا جەخت لەسەر ئاستى ئەكادىمى دەكرىت , ئەگەر مامۇستا لەرووى ئەكادىمى لاواز بوو واتە مامۇستا زانىارى پېويستى لەسەر ناوەرۆكى بابەتى پرۆگرامى خویندن نەبوو پېويستە ئەو كەسانەى پرۆسەى ھەئسەنگاندىن ئەنجام دەدن برىار بدن لەسەر ھەنگاوەكانى چاككردىنى ئاستى ئەكادىمى مامۇستا لەرىگای كردنەوہى خولى پسپۆرى و خولەكانى شياندىنى مامۇستايان .

2- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى پيشەى :-

جەخت لەسەر ئاراستەو ئارەزووى مامۇستا لەسەر پيشەى مامۇستا دەكرىت , پېويستە مامۇستا ئاراستەى پۈزەتيفى ھەبىت بۆ پيشەى مامۇستا , ھەرۋەھا ئارەزوى لە پيشەكەى خوى ھەبىت . ئەگەرنا

3- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى رۆشنىرى :-

پېويستە مامۇستا كەسىكى رۆشنىر بىت , واتە خاوەنى رۆشنىرى گشتى بىت , بەو پېيەى مامۇستاي رۆشنىر ھۆكارى سەرەكى پېگەيشتنى نەوہىكەى رۆشنىرە ,

4- ھەئسەنگاندىنى ئەو چالاکى يانەى مامۇستا بەشداريان تىدا دەكات :-

ئەو چالاکى يانە دەگرىتەوہ كە مامۇستا بەشداريان تىدا دەكات , واتا چەند چالاکى يەكان گرنگى و سوودى لە پرۆسەى فېر كرنەكە ھەيە .

5- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى رەفتارى لەبەرانبەر قوتابيان و مامۇستايان و دەستەى كارگىرى خویندنگە و بەرپرسانى بوارى پەرۋەردە و ھەماھەنگى لەنېوانيان, و پەيوەندى لەگەئيان .

6- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى ئەخلاقى :-

لە پرۆسەى ھەئسەنگاندىنى مامۇستا جەخت لەسەر پرۆسەى لايەنى ئەخلاقى مامۇستا دەكرىت لەبەرئەوہى مامۇستا نمونەى بالاي قوتابيانە , وە كاتىك مامۇستا ئەخلاقى مامۇستايى تەواو نىە يان ئەخلاقى مامۇستايى بەھەر ھۆكارىك لەدەست دەدات راستەوخۆ كارىگەرى لەسەر ئاستى ئەخلاقى قوتابيان دەبىت , بەو پېيە ئامانجى ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى ئەخلاقى چاكتر كرنى لايەنى ئەخلاقى مامۇستايە .

7- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى كۆمەلايەتى :-

ھەلسەنگاندىنى لايەنى كۆمەلايەتى مامۇستا لەرىگای ديارىكردىنى ئاستى پەيوەندى مامۇستايە لەگەل قوتابيان و مامۇستايان و خېزانەكانيان ئەگەر مامۇستا لەرووى كۆمەلايەتى سەرکەوتوو بيت ئەوا لەوپەيوەندىانە سەرکەوتوو دەبىت .

□

□

□ **رۆلى مامۇستا لەپرۆسەى فېرکردن دا :-**

□ مامۇستا رۆلىكى كاراى لەپرۆسەى فېرکردن دا ھەيە كە لەم خالانەى خوارەوہ رووندەكریتەوہ:-

□ ۱-رېنمايى ە ئاراستەكردن و پېشكەشكردى ئامۇژگارى يە بەشپۆھيەكى بەردەوام بە قوتابيان .

□ ۲- يارمەتى دانى قوتابيان لەچارەسەركردى ئەو گرفت و ئاستەنگانەى لەماوہى فېرپوونى دا رووبەروى دەپتەوہ .

□ ۳-گەشە پېدانى تواناى قوتابيان لەسەر بېرکردنەوہى راست ودروست .

□ ۴- بەرپرسيارە لەئامادەكردى ژينگەى فېرکردنى نوى .

□ ۵- فېرخوازان بوروژينيت تا گرنگى بە بابەتەكان و پرۆگرامى خویندن بدن , ھەولېدات پالئەرى قوتابى زياد بكات .

□ ۶- مامۇستا چالاكە بۇ پېشخستن و پەرەپېدانى پرۆگرامى خویندن , خالە ناتەواو ھەلەكان ديارى دەكات ھاوكات تېيىنى

□ يەكانى خوى بۇ دانەرى پرۆگرام دەنيريت

□ ۷- مامۇستا لەرىگای تافىکردنەوہى بەردەوام خالى لاوازى قوتابى دەزانيت و دەست نیشانكردى ھۆكارەكەى دەكات

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□